

Till
Sveriges Riksdag
Distribution via e-post till Jytte Guteland, Marlene Lund Kopparklint

Problem med användning av etanolbaserade produkter för handhygien

Kära ledamöter,

Vi vänder oss till er i en angelägen fråga som rör folkhälsa, miljö och arbetsmiljö. Etanolbaserade handhygienprodukter har sedan en lång tid varit norm inom sjukvård men även inom offentlig verksamhet i spår av Covid-19 pandemin.

Vi vill dock belysa flera problem kopplade till deras användning och föreslå åtgärder för att hitta mer hållbara alternativ.

Hälsoaspekter

1. **Hudirritation och allergier:** Regelbunden användning av etanol kan orsaka torrhet, sprickor och irritation i huden, vilket kan leda till allvarligare problem som eksem. 1 av 5 inom Region Stockholm har dokumenterade skador på huden (uppgift från Vårdhygien & Medicinskt centrum Stockholm). I kampanjen som Medicinskt Centrum startat framgår att virus och bakterier växer i just sprickor i huden och att det därför är viktigt att hålla huden, som är en del av vårt immunförsvar, hel.
2. **Ångexponering:** Inandning av etanolångor, särskilt i slutna miljöer, kan orsaka yrsel och huvudvärk.
3. **Missbruk:** Både vårdpersonal och patienter använder ibland handdesinfektion för berusning. Det förekommer regelbundet och är farligare än att dricka sprit från Systembolag pga den höga koncentrationen.
4. **Ökning av hudskador:** Dermatologiskt Centrum Hud har sett en ökning av hudskador i samband med ökad användning av handsprit under pandemin. Vårdpersonal som applicerar etanol 40-50 gånger per arbetsdag, 5 dagar i veckan under 40 år exponerar huden för en cancerogen (Källa IARC) 400,000 gånger. Det kan påverka huden negativt.

Miljökonsekvenser

Etanolproduktion kräver stora mängder vatten och energi, vilket leder till en betydande klimat- och miljöpåverkan. Dessutom driver farliga kemikalier stora utsläpp under hela sin livscykel, och ADR-transporter för dessa kemikalier har ännu inte gått att elektrifiera. Etanolbaserade hygienprodukter har en dokumenterat stor påverkan på miljön (Ref. AFRYs utredning åt SKR).

Etanol var inte tillgängligt under pandemin och istället skapades ett bunkringsbeteende av svensk vård. Idag eldas produkterna som aldrig använts upp. Dvs olinjär konsumtion. För ett fossilfritt Sverige behöver vi gå till linjär och sedan cirkulär ekonomi. Ej tillverka produkter som lagerhålls, aldrig används och sedan destrueras. Det är miljontals förpackningar som nu brinner. Det hade varit mer lämpligt att vara beroende av produkter som har en god försörjningsförmåga även under akuta situationer.

Brandfarliga kemikalier ska hanteras som farligt avfall. Detta görs inte och förpackningarna är svåra att tömma pga hårt åtskruvade korkar (pga missbruksproblematiken) och det gör att risken för bränder i avfallskedjan uppstår med problematik både för arbetsmiljö och miljö.

I EU:s nya kemikaliestrategi framgår det tydligt att farliga kemikalier ska minskas, om möjligt undvikas och etanol har nyligen föreslagits 4 nya faror som substans av Grekiska kemikaliemyndigheten som lett utredningen och om de implementeras kommer etanolbaserade produkter att få ytterligare märkningar med ny farosymbol. Då det finns produkter med motsvarande och i vissa fall bättre funktion, helt omärkta enligt CLP direktivet under REACH bör det vara något som utvärderas som substitution.

Arbetsmiljöproblem

1. **Materialsador:** Vid Huddinge sjukhus behövdes stora delar av plastgolvet renoveras på grund av skador från handsprit. Ohållbart och kostnadsintensivt.
2. **Efterlevnad av regler:** Sjukhusen efterlever i regel in Arbetsmiljöverkets krav på dokumentation av kemiska riskkällor (exempel: Karolinska sjukhuset). Brandsäkra skåp är ofta inte tillräckligt dimensionerade för att rymma alla brandfarliga handspritsförpackningar (exempel: SÖS).
3. **Brandrisk:** Bränder har inträffat inom vården, exempelvis i Jönköping där en patient började brinna i underlivet under en operation på grund av handsprit. Med en ökad hotbild mot speciellt akutvården pga skjutningar och gängkonflikter är det ett effektivt sätt att eliminera risker för patienter och personal att ersätta brandfarliga produkter med ej

brandfarliga produkter. En lastbil full med handsprit fattade eld på E6:an under pandemin. Chauffören hann ut men branden spred sig till skogen i anslutning till vägen.

4. **VOC-produkter:** Flyktiga organiska ämnen (VOC) i handsprit skapar risker för inandning av partiklar, till skillnad från ej VOC-produkter.

Begränsad effektivitet

Etanolbaserad handsprit är korttidsverkande och har begränsad förmåga att vara verksamt mot komplexa virus. WHO föreslår att vården undersöker mildare kemikalier för att öka efterlevnaden av hygienprotokoll. WHO har dokumenterat att vårdpersonal undviker att rengöra händerna när det är kopplat till obehag i form av stickande, svidande och irriterande upplevelser.

Existerande alternativ

Det finns redan idag etanolfria alternativ som används på exempelvis Karolinska sjukhuset i miljöer där brandrisken är högre. Dessa bör utvärderas och implementeras i större skala.

Förslag på åtgärder

1. **Utveckling och implementering av alternativa produkter:** Stöd forskning och innovation kring bioteknologiska lösningar som är mindre skadliga för hälsa och miljö.
2. **Information och utbildning:** Sprid information om riskerna med etanol och utbilda personal om korrekt användning och alternativ.
3. **Incitament för gröna alternativ:** Inför ekonomiska incitament för användning av hållbara desinfektionsprodukter. Rena händer är ett av de mest effektiva sätten att minska smittspridning men om produkter inte används är effekten 0.
4. **Anpassning för olika behov:** Erbjud alternativ för personer med känslig hud, astma, allergi eller andra skäl som gör att de inte vill använda alkoholbaserade produkter.

I en tid av omställning behöver dagens befintliga lösningar ifrågasättas. Att handsprit blivit ett begrepp där man till och med namnger den kemiska substansen i hygienrutinen är olämpligt. Fokus borde vara på funktion. Dvs handdesinfektion. Ref. USA (Hand sanitizing, Hand disinfection där man inte säger alcoholizing hands).

Som värdland för EDCCD, den europeiska smittskyddsmyndigheten bör Sverige ligga i framkant gällande hygien, innovation, forskning och utveckling inom området.

Riksdagen har tidigare blivit uppmärksam på sin egen felaktiga hantering av farliga kemikalier i samband med användandet av etanolbaserade hygienprodukter i verksamheten.

Vi uppmanar riksdagen att ta denna fråga på allvar och vidta åtgärder för att minska beroendet av etanol i handhygienprodukter. Genom att prioritera hållbara och hälsosamma alternativ kan vi skapa en tryggare framtid för både människor och miljö.

Vid en hearing ni arrangerade nyligen tycker vi att företrädare för alternativ borde få presentera fördelarna med etanolfri hygien.

Jag noterar att det står i ett inlägg från hearingen att det även gällde den "otydliga skatten" kring handsprit. Vi anser att den är tydlig men obetald. Våra medlemmar betalar skatt medan etanol producenterna valt att inte betala skatt, trots skatteverkets utredning som kommit fram till att skatten gäller.

Slutligen finns det alternativ på marknaden som kostar mindre än spritbaserade produkter. Både i inköp och att hantera, äga och slutligen avfallshantera.

Rena hälsningar

Anders Karlsson

Anders Karlsson

Utsläppsansvarig